

De moeder van mijn moeders moeder

Inhoudsopgave

De ouders van Johanna Petronella.....	2
Anna Cornelia Adriana.....	5
Teunis.....	6
Simon Gerrit.....	7
Johanna Petronella (Jo).....	8
Hendrik ten Oever.....	8
Hendrik Sr.....	11
Isidoor Kosman.....	13
Broers en zusters van Jo.....	15
Willemina Anna Maria (Mien).....	15
Clasina (Sien).....	16
Gerarda Huberta (Bertha).....	18
Maria Geertruida (Marie of Non).....	20
Johan Wouter	24
Erik Cornelis.....	25

Mijn oma van moeders kant was **Johanna Wouter**a (Hanna) **ten Oever**. De vader van Hanna was **Hendrik ten Oever** en de moeder van Hanna was **Johanna Petronella (Jo) van Lingen**. Mijn overgrootmoeder is gescheiden en hertrouwd met **Isidoor Kosman**. Deze familiegeschiedenis speelt zich af rond mijn overgrootmoeder Jo van Lingen.

De ouders van Johanna Petronella

Wouterus van Lingen, dominee en de vader van Johanna Petronella.

Johanna van Rhijn, de moeder van Johanna Petronella

De vader van Johanna P. was dominee **Wouterus van Lingen**. Wouterus was geboren op 12 februari 1849 in Wadennoijen als zoon van **Gerardus Huibertus van Lingen**¹ (geb. 18 augustus 1812 te Vreeswijk, overl. 29 januari 1882 te Den Haag) en **Willemina Anna Maria de Jong**² (geb. 22 juli 1809 te Gorinchem, overl. 14 mei 1876 te Zetten), trouwde op 8 januari 1874 in Katwijk met Johanna van Rhijn, de moeder van Johanna P., en overleed op 16 januari 1932 op 82-jarige leeftijd in Bennekom (gem. Wageningen). Hij werd 20 januari begraven in het familiegraf op Oud Eijk en Duinen.³

-
- 1 Onderwijzer in Gorinchem, Brielle en Thiel, kostschoolhouder te Drumpt en leraar op het Gymnasium van Zetten. Volgens mijn moeder hoofd van een gynasium in de Betuwe.
 - 2 Willemina Anna Maria was de zus van de eerste vrouw van mijn overgrootvader Cornelis Adrianus van der Straaten. De naam Willemina/Wilhelmina Anna Maria komen sindsdien minimaal 6 keer bij haar nakomelingen voor.
 - 3 Minny Kosman en haar man beheren het graf. In het graf ligt ook een broertje van de vader van Minny begraven dat in zijn eerste levensjaar al overleden is.

Moeder Johanna was geboren op 18 december 1850 in Katwijk a/d Rijn als dochter van **Joannes van Rhijn**⁴ (geb. 25 januari 1827 te Hazerswoude – overl. 22 februari 1878 te Goes) en **Klazina Kop** (Clasina Cop?) (geb. 16 februari 1825 te Alphen aan de Rijn, overl. 8 februari 1890 te Leiden).

Willemina Anna Maria de Jong, Wouterus en Gerardus Huibertus.

Joannes van Rhijn.

4 Joannes was molenaar en eigenaar van korenmolen De Gerechtigheid te Katwijk a.d. Rijn. Hij was daar in de periode 1857-1875 ook gemeenteraadslid. Joannes was in 1877 gedetineerd in de strafgevangenis te Goes en daar waarschijnlijk ook overleden (wat moest hij in Goes?). Zijn vader Pieter was molenaar op molen "de Roos" te Delft. Zijn zoon Pieter had de molen De Valk in Leiden. Joannes' opa heette ook Joannes en was de eigenaar van de Stenen- of Rembrandtmolen aan de Hazerswoudse Rijndijk en in 1834 de eigenaar van korenmolen "Nieuw Leven". Opa verkocht in april 1835 beide molens aan de Delftse broodbakker Bartholomeus Braat.

Uit het *Biografisch lexicon voor de geschiedenis van het Nederlands protestantisme*:

In 1867 is Wouterus in Leiden theologie gaan studeren. In 1874 promoveerde hij bij professor J.H. Scholten. In zijn proefschrift⁵ verdedigde hij de stelling dat het Onze Vader, meer dan enig ander document uit het Nieuwe Testament, kenbron is voor de boodschap van Jezus in zijn oorspronkelijke vorm. Het Gebed des Heren vertegenwoordigt naar zijn mening de hoogste vorm van godsdienstig zedelijke ontwikkeling van de mens, omdat het uitspreekt wat in ieder mensenhart leeft en uitgaat van een directe verhouding tussen God en mens zonder tussenpersoon. Zo vormt het de grondslag voor een wereldgodsdienst. Het proefschrift is een voorbeeld van studie die zich bezighoudt met onderzoek naar de historische Jezus.

Na zijn studie is hij hervormd predikant te Schore en Vake (1874), Neede (1876) en Drachten (1880-1881). Vervolgens hervormd predikant in Indië: Pekalongan 1881, Medan 1887, Semarang 1890, Bandoeng 1897-1902, en na verlof in Nederland Makkasar 1903, Semarang 1904 en Buitenzorg 1905. Tijdens verlof in Nederland in de periode 1909-1910 was hij evangelisch luthers predikant te Doetinchem. Daarna weer in Indië predikant in Poerworedjo (tot 20 mei 1911) en Batavia (1911-1915), waarna eervol ontslag volgde. Ten slotte is hij nog in de periode 1917-1924 als emeritus predikant verbonden aan de evangelisch lutherse kerk in Maastricht.

Wouterus behoorde tot de moderne richting. Hij had een open oog voor de maatschappelijke ontwikkelingen in Indië en in het moederland. Voor het bestuur van de protestantse kerk in Indië, die hij weinig democratisch moest noemen, bepleitte hij vergaande decentralisatie. Als emeritus vestigde hij zich te Velp (Gld.).

Mijn moeder weet hier nog aan toe te voegen dat hij de initiator was van de oecumenische diensten in Indië.

In de Digitale bibliotheek van Nederland zijn tal van teksten van zijn hand te lezen (zie:

<http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=ling017>). Toen hij met emeritaat in Velp woonde op het adres Boulevard 29, zat hij in het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond (aanvankelijk een literaire vereniging met een zendingsdrang op onderwijsgebied, daarna een organisatie die de Groot-Nederlandse gedachte propageerde en tegenwoordig een vereniging ter bevordering van de samenwerking tussen Nederland en Vlaanderen). Hij hoorde bij de Groep Nederlandsch Indië en was lid van de Redactiecommissie voor Neerlandia.

5 Volgens Minny Kosman heeft Jannie Timmerman een exemplaar van het proefschrift van Wouterus in haar bezit.

Wouterus had zover ik weet twee broers en één zuster:

- **Anna Cornelia Adriana**
- **Teunis**
- **Simon Gerrit**

Anna Cornelia Adriana

Anna Cornelia Adriana is geboren op 24 juli 1842 in Drumpt en overleden op 30 november 1925 in Den Haag. Zij is de tweede vrouw van mijn overgrootvader **Cornelis Adrianus van der Straaten**. Anna trouwde op 29 maart 1862 in Papendrecht, toen ze negentien jaar was, met de vijftigjarige Cornelis, twee jaar weduwnaar van Anna de Jong. Voor meer informatie zie:

http://www.rieksmuseum.nl/familie/overgrootvader_cornelis_adrianus.pdf

Anna Cornelia Adriana

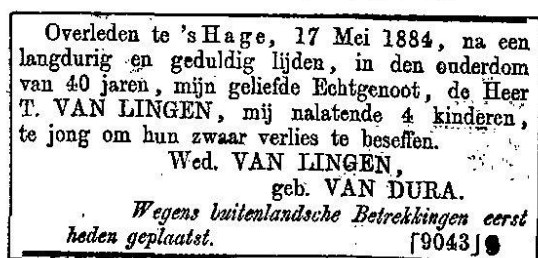

Cornelis Adrianus van der Straaten

Teunis

Teunis is geboren op 13 mei 1844 in Drumpt en overleden op 17 mei 1884 in 's Hage (Den Haag⁶). Hij is op 2 augustus 1872 in Valburg (Zetten) getrouwd met **Wilhelmina Dura** (geb. 25 september 1849).

Teunis is van beroep gouverneur (mannelijke gouvernante, dus huisonderwijzer) en is de grootvader van Harriet Frazer (Miep Eijbergen)⁷.

Teunis en zijn vrouw hebben zes kinderen:

- **Antoine Willem**, als kind al overleden op 14 mei 1882 te Den Haag.
- **Gerardus Hubertus Anton**, geboren 18 augustus 1873 te Den Haag en gestorven op 27 augustus 1876 te Zeist (?).
- **Willem Adriaan Marie**, geboren ca 1875 en gestorven 28 juli 1945 te Voorburg.
- **Willemina Anna Maria (Mien)**, geboren 15 december 1876 te Zeist. Lerares en getrouwd met kunstschilder J. J. Bodaan.
- **Gerarda Huberta**, geboren 24 maart 1878 Laren (Gld) en overleden 17 juli 1950 in Den Haag. Getrouwd met Marinus Levinus Eijbergen en de moeder van Harriet Frazer.
- **Maria Adriana**, geboren 30 juli 1879 te Den Haag, getrouwd met boekhouder W. C. Verboog. Zij was zelf ook boekhoudster.

⁶ Met 's Hage wordt waarschijnlijk Den Haag bedoeld want Teunis woont in Den Haag toen zijn vader in 1881 overleed (de heer G.H. Van Lingen, oud-leraar aan het gymnasium te Zetten).

⁷ Een tante van Harriet, Mien van Lingen (zus van de moeder van Harriet), was getrouwd met kunstschilder Jacques Bodaan en heeft voor de oorlog een etagewoning/kamers ? aan tante Marietje en tante Mientje (van der Straaten) onderverhuurd (Malakkastraat 192). Na de oorlog zat de eigenaar van de woning zelf om een woning verlegen en moesten Marietje en Mientje een andere woning zoeken. Ze vonden toen onderdak bij Marie Verboog – van Lingen, de andere tante van Harriet (Malakkastraat 202). Jacques Bodaan en zijn vrouw woonden er toen naast: Malakkastraat 204.

Simon Gerrit

Simon Gerrit van Lingen is geboren ca 1845 in Wadenoijen en overleden op 25 april 1916 in Brielle. Hij is op 28 december 1881 in Brielle getrouwd met **Hendrika Cornelia Apolonia Abbenbroek** (geb. 06 juli 1853, Brielle – overl. 19 augustus 1912, Brielle). Simon is machinist bij het korps torpedisten te Brielle.

In zijn testament zijn: *universeel erfgenaam voor de helft zijn zuster Anna Kornelia Adriana van Lingen te Dordrecht, weduwe van Kornelis Adrianus van der Straatet, voor eenderde zijn zwager Gijsbertus Advocaat te Zaandam en diens echtgenote Pietronella Abbenbroek, voor eenzesde zijn schoonzuster Anna Abbenbroek, gescheiden echtgenote van Hendrik Kraaij.* De veiling van meubilaire goederen heeft een opbrengst f 208.

Simon Gerrit van Lingen

Hendrika Cornelia Apolonia Abbenbroek

Johanna Petronella (Jo)

Johanna Petronella (Jo) van Lingen is op 01 december 1880 in Drachten geboren en op 2 juli 1972 in Eindhoven overleden. Ze is twee keer getrouwd, eerst met **Hendrik ten Oever** en na een scheiding met **Isidoor Kosman**.

Hendrik ten Oever

Hendrik Jr. is de eerste man van Jo en is de vader van mijn grootmoeder van moeders kant, Johanna Woutera. Hij is op 22 april 1878 in Zwolle geboren. Jo en Hendrik zijn oktober 1901 getrouwd in Bandoeng. Op verlof naar Holland woonde ze in Den Haag op het adres Acaciastraat 72.

Hendrik Jr. was houtvester en later hoofd van het boswezen in Ned. Indië. Hij heeft, waarschijnlijk na vele jaren trouwe dienst, daarvoor ook een lintje gekregen (Officier in de Orde van Oranje Nassau). Hij had ook een doctorstitel en stond erop dat de kleinkinderen bij het schrijven van een kaart voor zijn verjaardag de officiële titelatuur gebruikten (*weledelzeergeleerde heer*).

Ten Oever 1931

H. ten Oever, 'Rede gehouden bij de opening van het nieuwe gebouw voor het boschbouwproefstation', Tectona (24) 1931, p. 742-748.

Tennekes 2005

H I Tennekes. *Wat Danoren Zien in Good Governance: Discoursanalyse van het Ontwik-*

Hendrik was streng maar rechtvaardig, bezat een sterk verantwoordelijkheidsgevoel en kampte heel zijn leven met schuldgevoel over het schandalige gedrag van zijn vader.

Hendrik en Jo hebben drie dochters:

- **Maria Wilhelmina** (Marietje). Marietje is geboren op 25-10-1902 in Soerakarta (Java) en op 11 oktober 1943 getrouwd met **Cornelis** (Kees) **Timmerman**. Zowel Marietje als Kees werkten bij Philips in Eindhoven. Ze hebben één dochter, Jannie Remijnse – Timmerman (geboren 19 juli 1944). Ik heb Kees en Marietje als kind bewust meegemaakt (oom Kees met sigaren en een trucje met zijn duim) en we zijn er, als gezin, in de zestiger jaren regelmatig op visite geweest. Kees is op 25 juni 1982 in Eindhoven overleden. Marietje is op 08 augustus 1984 in Bergen op Zoom overleden.

- **Johanna Woutera** (Hanna). Hanna is 10 januari 1905 in Semarang geboren en ze is 1 oktober 1945 in Ambarawa (kamp 6) overleden. Ze trouwde 11 oktober 1924 op negentienjarige leeftijd met mijn opa, Cornelis Adriaan Scheepens. Zie voor meer informatie http://www.rieksmuseum.nl/familie/overgrootvader_scheepens.pdf.

- **Wilhelmina Anna Maria** (Mientje). Mientje is op 1 juli 1906 geboren in Madioen (Oost-Java) en is in 1926 getrouwd met **Curtus Albricht** (Kurt), die op 2 april 1897 in Soerabaja geboren is.

In 1926 werd Kurt benoemd als jurist bij de belastingdienst van Nederlands Indië (tot tijdelijk commies bij 's lands kas te Malang) en is in datzelfde jaar verloofd en getrouwd. Ik weet geen precieze trouwdatum. In 1929 zaten ze in Soerabaja.

Kurt zat begin dertiger jaren (?) werkloos in Amsterdam. Kurt en Mientje kwamen daar vaak voor de gezelligheid bij de ouders van mijn vader langs. Kurt was teruggetrokken en sprak heel langzaam. Mientje praatte heel snel en had voordat Kurt op de helft was al het hele verhaal verteld. Kurt trok zich daar niets van aan en ging rustig in zijn eigen tempo met zijn verhaal door. Dat vonden de ouders van mijn vader zo grappig aan hen.

Kurt wordt in 1935 eervol ontslagen van zijn terbeschikkingstelling van de Raad van Beroep voor Belastingzaken te Batavia en wordt aangesteld als adjunct-inspecteur bij het inspectiekantoor te Weltevreden. In hetzelfde jaar vestigde hij zich in Batavia, Koningsplein Zuid 7. In 1938 wordt Kurt als Inspecteur Financiën vanuit Batavia tijdelijk in Palembang geplaatst, in 1939 keert hij weer terug naar Batavia.

Mientje is in maart 1942 verongelukt. Zij reed mee als vrijwilligster in een Rode Kruis wagen die in botsing kwam met een zwaar militair voertuig. Zus Hanna had een heldere droom waarin een stem het overlijden van Mientje aangekondigd had. Kurt is op 20 augustus 1944 overleden op Sumatra waar hij als krijgsgevangene aan de Pakan Baroe Spoorweg gewerkt had. Hij is begraven op het Nederlands ereveld Leuwigajah te Cimahi (West-Java).

Na het ongeval werd Mientjes zoon Hans⁸ eerst even in een weeshuis geplaatst en vervolgens in het gezin van haar (lievelings)zus Hanna opgenomen. Hans zat na de oorlog in de Bersiaptijd 1945-1949 gevangen in een interneringskamp en kwam pas later terug in Nederland. Hij was zwaar getraumatiseerd door zijn gevangenschap. Na aankomst in Holland ving zijn opa Ten Oever hem op en zorgde ervoor dat hij door een opleiding machinist (in de machinekamer) tot rust kon komen.

8 Volgens mijn moeder was de bevalling van Hans Albricht een ramp en was Mientje toen bijna overleden. Ze kon daarna geen kinderen meer krijgen. Hans was mede daardoor een verwend enigskind.

Nadat Jo van Hendrik Jr. weggelopen was, trouwde hij met **Petronella Hermina Theodora Margje Borren**. Bij haar heeft hij nog eens twee dochters gekregen:

- **Elisabeth M.** (Elly). Tante Elly is augustus 1943 getrouwd met dominee M. Johannes Willem Knipscheer. Haar man is al een tijd overleden, maar zij woont nog steeds in Arnhem. Ik herinner me het verhaal dat ze met een baby tijdens de Slag om Arnhem geëvacueerd werd en dat ze geitenmelk nodig had vanwege een koemelkallergie.
- **Hetty**. Getrouwd met de Zwitser Grossniklaus, een architect en zendeling.

Hendrik Jr. is op 22 juli 1957 in Zeist overleden en daar op 26 juli begraven (Nieuwe Algemene Begraafplaats aan de Woudenbergseweg). Bij mijn moeder stond hij bekend als opa Zeist. Ik heb hem niet gekend, maar heb wel nog steeds zijn eiken bureau.

Hendrik Sr.

De vader van de eerste man van Jo heette ook **Hendrik** (Sr.) (1847 Hoogeveen – 1934 Kampen) en was landmeter, onder andere in Brielle en bij het kadaster. Hendrik Sr. is op 27 november 1873 getrouwd met **Maartje Honigh** (1843 Zaandijk – 1918 Geel, België; de moeder van Hendrik Jr.). Hij was toen 25 en zij 30.

Van tante Marijke hoorde ik dat Hendrik en zijn broer om het geld waren getrouwd met oude, lelijke dochters van een rijke familie uit de Zaanstreek⁹.

Mijn moeder vertelde me daarna dat Hendrik en een neef met twee zussen Honigh waren getrouwd en dat deze heren hun vrouwen gek hadden laten verklaren en in een gesticht (bij nonnen) in Geel¹⁰ hadden achtergelaten nadat ze eerst al het geld van hen afhandig hadden gemaakt. Volgens mijn moeder deed Maartje daar gedwongen werk. Dit verklaart ook waarom Maartje in Geel is overleden. Een zus van Maartje, Wilhelmina, is met een andere landmeters getrouwd, Jan Cornelis van der Meer en Jan Cornelis van der Veur (twee personen?).

Marijke reageerde op deze versie van het verhaal door op te merken dat de andere zus niet in een gesticht was gestopt, maar dat zij zich in de Zaan had verdronken. Tante Marijke vertelde ook dat Maartje heel angstig was en tegen haar zoon Hendrik (Jr) zei dat hij niet zo vaak op visite moest komen omdat ze hem anders daar ook zouden vasthouden.

9 Oliefabrikanten, kooplieden en papierfabrikeurs, verwant aan de Honig van de soep. De familie bezat een aantal molens te Zaandijk. Maartje woonde als kind in Het Grote Huis, Lagendijk 80 te Zaandijk. Zie www.honigbreethuis.nl en wikipedia

10 Dit gesticht moet het Oud Gasthuis van Geel zijn geweest waar de Gasthuizusters Augustinessen de ziekenzorg op zich namen (zie www.gasthuismuseumgeel.net).

Jannie Remijnse hoorde van Elly Knipscheer dat Hendrik Sr. een weddenschap was aangegaan met zijn neef of broer, dat hij de rijke dochter Honigh wel zou 'krijgen'. Lelijk was zij echter niet.

Het was geen gelukkig huwelijk. Ze kregen vier kinderen. Zoon Willem was homo en daar rustte in die tijd een zwaar taboe op. Elly logeerde als kind bij hem in Den Haag en het was een alleraardigste oom. Dochter Marie is zover bekend niet getrouwd. En dan was er nog een zoon die waarschijnlijk schizofreen was en al jong zelfmoord heeft gepleegd. Dat hun moeder dus gek werd is mede hierdoor gekomen.

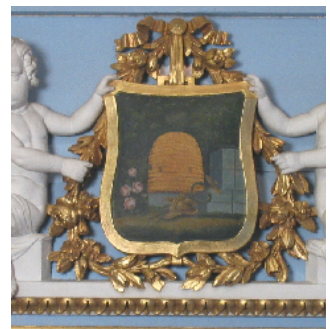
*De moeder van Maartje
Honigh (Maartje Breet, 05-
09-1808)*

*Hendrik Sr.
(Opa Kampen)*

*Hendrik Jr.
(Opa Zeist)*

*Familiewapen van Honig(h)
Breet, een bijenkorf met 7
bijen die er omheen vliegen*

Isidoor Kosman

Nadat Jo van Hendrik ten Oever was gescheiden is ze getrouwd met Isidoor (Ies) Kosman. Ze hebben elkaar op de boot naar Holland ontmoet (?) en zijn in 1917 getrouwd. Ze woonden in 1920 in Den Haag en in 1925 in Magelang. Toen (schoon)vader Wouterus overleed, in 1932, woonden Ies en Jo in Wageningen. Daarna in Haarlem en dan weer in Den Haag. Vanaf 1933 woonden ze in Den Haag op de Ieplaan 108. Wanneer ze naar Eindhoven zijn gegaan weet ik niet (naar tante Marietje?). Ies is in 1970 in Eindhoven overleden, dus toen zullen ze er al gewoond hebben.

Oma Kosman (Jo van Lingen) met Jan Wouter op schoot (1956?).

Oma Kosman (achter tafel), Ventie (van Nouhuys) en Opa Ies Kosman (bij boompje)

Ies is op 16 augustus 1876 in Amsterdam geboren¹¹, dus drie jaar ouder dan Jo, en op 1 juni 1970 in een rusthuis in Eindhoven overleden. Ies is de zoon van Samuel Elkan (25 febr. 1837, Dordrecht – 4 mei 1911, Loosduinen) en Dina Barendse (28 febr 1837, Middelburg – ???). Broer Elkan kwam in 1932 als reisleader uit Philadelphia naar Den Haag en overleed in 1942 in concentratiekamp Westerbork. Zus Cornelia overleed op 26 maart 1943 in Sobibor, Polen¹². Volgens Minny Kosman had hij ook nog een zus Stella. Ook zij is samen met haar man door de Duitsers vermoord.

Volgens zijn overlijdensadvertentie is hij Majoor bij het KNIL geweest. *Het Vaderland* van 7 oktober 1921 meldt dat hij bij de Intendance (bevoorradingdienst landmacht, inkoper stoffen) als Kapitein bevorderd is tot Majoor. Verder vind ik een bericht in het Geïllustreerd Tijdschrift van Nederland en Koloniën (3 maart 1926) dat hij als Majoor in Magelang vanwege een verduistering bij de intendance van plan was met pensioen te gaan, maar daar later weer van afzag.

Ies en Jo hebben één zoon:

- **Johannes** (Hans). Hans is geboren 26 augustus 1920 (in Holland?), getrouwd met **Jenny van Amsterdam** (1926 – 1985 te Wassenaar) en overleden op 12 augustus 1999 in Den Haag. Hans en Jenny hebben drie kinderen: **Minny, Jenny Irene en Hans Maarten**.

11 Ies is waarschijnlijk geboren in de Boerhaavestraat (nummer 1 of 13). In het Amsterdamse bevolkingsregister en militieregister heet hij geen Isidoor maar Isaac.

12 Ies is van Joodse afkomst. Zijn opa Elkan, geboren in 1806 in Dordrecht, was voorzanger en wetlezer in Leeuwarden.

Broers en zusters van Jo

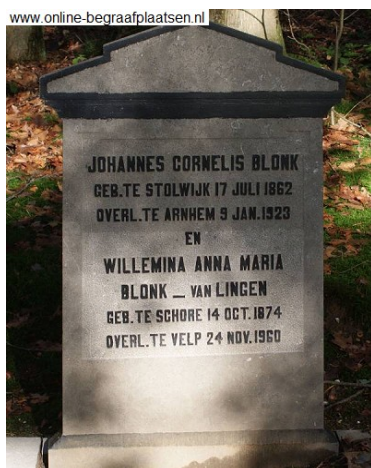
Johanna Petronella van Lingen had vier zussen:

- Willemina Anna Maria (Mien)
- Clasina (Sien)
- Gerarda Huberta (Bertha)
- Maria Geertruida (Non, Marie)

Willemina Anna Maria (Mien)

Mien van Lingen is op 14 oktober 1874 in Schore (gem. Kapelle, Zeeland) geboren. Ik hoorde van Kees Suiker dat Mien was getrouwd met de heer Blonk. Later heb ik kunnen achterhalen dat het om Johannes Cornelis Blonk (1862, Stolwijk – 1923, Arnhem) moet gaan.

In 1887 woonde J. C. Blonk in Maassluis waar hij praktijk als dokter voerde. Daarna is hij naar Sumatra vertrokken. In 1901 was J. C. Blonk lid van vrijmetselaarsloge 'Mata Hari' (in het oosten van Padang). In 1905 was hij volgens het adresboek van West-Sumatra 'Arts, Officier van Gezondheid 1e klas' op Fort de Kock (bij Padang). De ledenlijst van Neerlandia uit 1905 vermeldt echter bij J.C. Blonk als verblijfplaats (?) Koeta Radja (Noord-Sumatra/Atjeh, bron: <http://www.dbnl.org> – Neerlandia Jaargang 9).

J. C. Blonk was tot 1917 (1914?) arts en tevens apotheker op Bronbeek¹³, waarna hij op verzoek eervol ontslag kreeg. Hij overleed op 60 jarige leeftijd in 1923 in Arnhem. Na het overlijden van haar man woonde Mien tot 1932 bij haar vader in Wageningen, vervolgens in Den Haag op de Laan van Meerdervoort en de Ieplaan¹⁴, in 1944 in de Hugo de Grootlaan in Dordt bij haar nichtje Marietje Timmerman – ten Oever. Minny Kosman weet zich nog te herinneren dat Mien in de Ieplaan woonde (van 1946 tot 1956 ???). Daarna ging ze naar een rusthuis in Velp (Zutphen-sestraat 10). Ze is in Velp op 24 november 1960 overleden.

13 Voor 1917 was Blonk arts op Bronbeek (staatscourant 1917 no 129). Erna Prillwitz weet daar nog het volgende over te vertellen: "Tante Mien en Oom Blonk woonden op Bronbeek, toen hij daar arts was. Alle neefjes en nichtjes mochten daar in de vakanties komen logeren, en aan dat landgoed bewaarde mijn moeder [Willemijntje Ham] de heerlijkste herinneringen. Haar nichtje Truus Radersma was haar liefste vriendin."

14 Ieplaan 108. Bij ons staat momenteel een houten hutkoffer in de zitkamer met hetzelfde adres erop geschilderd, het adres van Jo van Lingen en Ies Kosman. Daar ging mijn moeder (het gezin Scheepens) direct na de oorlog naartoe. In 1932 woonde zowel Mien als Jo in Wageningen, dus het lijkt erop dat Mien na de dood van haar man steeds optrok met haar zus Jo. Ieplaan 148 is van 1925 tot 1934 het adres van Gerardus Hubertus van der Straaten.

J.C. Blonk heeft een aantal brieven naar Albert Verwey van de Nieuwe Gids geschreven (zie <http://www.dbnl.org/auteurs/auteur.php?id=blon012>). Een daarvan is de volgende brief:

Maassluis 19 September 87

Amice!

Met dezelfde ernstige belangstelling waarmede ik steeds de ontwikkeling van de Nieuwe Gids gevolgd en het tijdschrift gelezen heb kom ik nu tot je met het volgende verzoek: zoudt ge mij willen aantonen wat het schoone is in de eerste drie stukken¹⁵ van de Augustus-aflevering van de Nieuwe Gids? Ik heb die stukken met aandacht gelezen, maar het schoone daarin heb ik niet kunnen genieten, zeer tot mijn spijt.

Zooals ge aan het opschrift ziet ben ik in Maassluis; ik neem hier praktijk waar voor eenige weken. Als ge mij antwoordt, schrijf dan s.v.p. het volgende adres: Dr. J.C. Blonk te Maassluis. Ik ben wel geen dokter maar dat is voor het publiek hier, en wees dan zoo goed, als ge kunt, vóór zaterdag te antwoorden want zondag gaat de vrouw van den dokter, een zeer verstandige ontwikkelde vrouw, op reis en zij zou ook zoo graag het oordeel van Albert Verwey hooren.

Toe, Verwey doe het, gij zult er ten zeerste mee verplichten

tt J C Blonk

Clasina (Sien)

Clasina van Lingen (Sien) is op 15 oktober 1876 in Schore (gem. Kapelle, Zeeland) geboren, op 6 maart 1900 in Bandoeng getrouwd met **Gerard Radersma** en op 15 december 1959 in De Bilt overleden. Gerard is op 10 mei 1871 geboren als zoon van dominee **IJnze Radersma** (ca 1840 – 3 april 1896, Batavia) en **Johanna Veenstra** in Pontianak (Indië). Hij is op 14 maart 1943 in Wageningen overleden.

Gerard was Luitenant en later Kapitein Infanterie bij het Oost-Indische Leger, onder andere in Semarang, Atjeh, Palembang, Batavia, Weltevreden, Tandjong Pandan, Rantau Pandjang en Soerakarta. Zijn vaste legerplaats lijkt het 5de bataljon in Semarang te zijn geweest. In 1898 nam hij als 1ste luitenant deel aan de Pedir-expeditie onder leiding van Van Heutsz. In 1902 ging hij met zijn gezin anderhalf jaar op verlof in Holland (Den Haag). Dochter Truus werd in 1904 in Wageningen geboren. In 1912 was hij weer (met verlof?) in Den Haag (Buys Ballotstraat 55). In 1919 overleed zoon Wouterus in Den Haag.

15 Aletrino, 'Een zang', in: De nieuwe gids 2 (1886-1887), Arij Prins, 'Een nacht', p. 329-333 en Jac. van Looy, 'Het einde van een stierengevecht'.

Sien woonde in een groot huis in Den Haag waar het erg gezellig was en iedereen dan ook graag kwam. Ze hadden daar in de woonkamer een grote mand met uittreksels staan, over literatuur, aardrijkskunde etc., waar iedereen uit kon nemen wat ze nodig hadden. Zoon Wouterus studeerde in Delft en mijn opa Dee studeerde daar ook en zo heeft Dee daar Hanna (ten Oever) leren kennen¹⁶.

Sien en Gerard hebben drie kinderen:

- **Wouterus**, geboren op 20 januari 1901 in Tandjong Pandan Billiton en overleden op 31 augustus 1919 in Den Haag (?). Volgens mijn moeder is hij uit het zolderraam "te pletter gevallen." Zijn moeder zat uit het raam te kijken en zag het gebeuren.
- **Johanna** (Jo, Zusje of Keesje), geboren op 16 februari 1902 in Tandjong Pandan Billiton en overleden omstreeks 1985. Jo is getrouwd met Friedrich Ludwig Peter (Frits) Dewald (1900 – 1980), *als architect bureau houdende te Den Haag, Bennekom, Zeist en Bosch en Duin (1955 – 1980)*.

Frits is architect en heeft eind vijftiger jaren nog samen met G. Rietveld in een commissie gezeten die een verkeersplan voor Utrecht moest opstellen. Van 1921 tot 1923 woonden ze in Den Haag en daarna zijn ze verhuisd naar Wageningen (Bennekom?). Hun twee dochters Erica en Ingrid zijn echter weer in Den Haag geboren, zodat ze blijkbaar in de periode 1929-1932 weer in Den Haag zaten. Uiteindelijk is Erica in Spanje beland en is Ingrid naar Amerika vertrokken. Een zoon van Frits (wie?) had een konijnenfokkerij. Van Minny Kosman hoorde ik dat Erica overleden is en dat Ingrid nu in Canada woont.

Mijn ouders zijn tijdens een tocht met de camper, in de tachtiger jaren, nog eens bij Erica Dewald in Spanje langs geweest, met een doos vol glutenvrije koekjes (waarvoor mijn vader voor de douane een Spaanse volzin uit zijn hoofd had geleerd).

- **Geertruida** (Truus), geboren op 04 december 1904 in Wageningen en overleden waarschijnlijk omstreeks 1987. Geertuida is getrouwd met Johannes (Joop) Kluytenaar (1904, Amsterdam – ca 1986). Ik herinner me dat we als gezin in de zeventiger jaren tijdens de zomervakantie bij "Tante Truus" in de Dordogne langs zijn geweest. Het huis rook sterk naar rook (van houtstook).

¹⁶ Dee ontmoette Hanna toen hij als Delftse student bij Sien bijlessen gaf en Hanna daar ook was om woordjes te leren. Ze stond op de tafel en sprong op de grond, waarbij ze voordat ze de grond raakte een moeilijk woord moest hebben gezegd. Dit optreden moet indruk gemaakt hebben.

Gerarda Huberta (Bertha)

Gerarda Huberta (Bertha) van Lingen is geboren op 08 november 1878 in Neede, in 1896 in Bogor (Buitenzorg) getrouwd met **Sigismund Pieter Ham** en op 28 januari 1953 overleden in Den Haag. Kleindochter Erna weet zich te herinneren dat op de begrafenis op Oud Eik en Duinen ze op die zaterdagochtend (31 januari om 10:45 uur) bijna van hun voeten waaiden door wat later de rampstorm zou blijken te zijn.

S. P. Ham was tot 1912 houtvester in Indië. In 1917 was hij leraar in Wageningen en woonde hij daar met zijn gezin in de Herenstraat¹⁷. Volgens de ledenlijst van de Nederlandse Mycologische Vereniging is hij in 1920 professor in Wageningen¹⁸ en woonde hij nog steeds op hetzelfde adres (nr. 352). Bij het overlijden van (schoon)vader Wouterus, wonen hij en Bertha in Bennekom. S. P. Ham overleed op 15 januari 1936 op 72-jarige leeftijd in Wageningen.

Uit een rede van Prof. dr ir E. de Vries ter gelegenheid van *Vijftig jaar economische wetenschap in Nederlandsch-Indië 1898— 1948*, het volgende fragment over professor Ham:

Naast Sollewijn Gelpke stel ik een tweede voorbeeld van waarnemingskunst, de studie van de houtvester S. P. Ham, later hoogleraar aan de Landbouwhogeschool te Wageningen, over de landhuishoudkunde op Java. De wijze waarop deze studie werd gepubliceerd is dermate obscuur, dat zij in de literatuur al te zeer werd veronachtzaamd. Zij is bijlage I van deel Vb van de welvaartsuitgaven, het verslag van de z.g. Mindere Welvaarts Commissie. Het was oorspronkelijk een nota voor de resident van Kedoe in verband met de betekenis van wisselvelden, beplant met padi gogo en munt uit door de evenwichtigheid, waarmede talrijke moeilijke ontwikkelingsvraagstukken worden behandeld. Het werd een basis voor alle verdere landhuishoudkundig onderzoek in het Indonesisch boerenbedrijf.

...

Van de zijde van de land-huishoudkundigen werd de behoefte om in het Indonesische landbouwbedrijf het „gans andere" te constateren, veel minder duidelijk gevoeld. Reeds Ham wees op de punten van overeenkomst tussen de Javaanse landbouweconomie en het platteland van vele Europese en buiten-Europese landen.

Ik vond nog in de Rijnbode onder het kopje 'Boskoop' een berichtje naar aanleiding van zijn overlijden waarin werd vermeld dat zijn vader (K.G.F.W. Ham) twintig jaar predikant in Boskoop is geweest en dat zijn broer Andrie ingenieur te Luik was. Volgens hetzelfde artikel keerde S. P. Ham in 1912 terug naar Nederland en was hij van 1915 tot 1933 professor in Wageningen.

¹⁷ Straat in het centrum van Wageningen waar de universiteit met een paar huizen en een schuur begonnen is.

¹⁸ S. P. Ham was gewoon hoogleraar, om onderwijs te geven in houtteelt, bosbescherming, beheersleer en geschiedenis van het Indische bosbeheer.

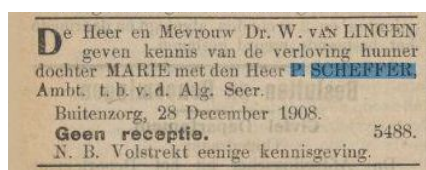
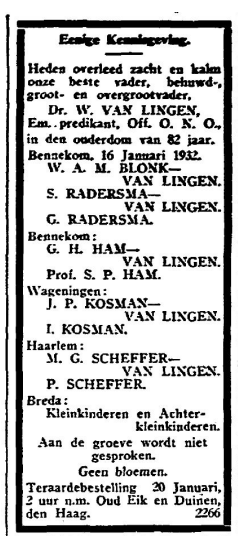
Bertha en haar man hebben één dochter en drie zoons (informatie over zoons afkomstig van Erna Prillwitz):

- **Karel**, is rond zijn 21ste overleden aan een longontsteking.
- **Wout (Tjam)**, was ambtenaar, bleef ongehuwd en heeft nog heel lang in Den Haag gewoond. Tjam woonde het laatst in de Joan Maetsuyckerstraat en is vóór begin oktober 1975 gestorven.
- **Willemijntje**, geboren op 15 november 1906 in Indië, op 23 juni 1926 in Buitenzorg getrouwd met Peter Maximilliaan Herman Hubertus Prillwitz (1900, Garut – 1971, Haarlem) en op 18 januari 1996 overleden in Heemstede. Ze hebben vijf kinderen: Hanneke, Liesbeth (x Robert Du Mee), Peter, Erna Huberta en Willy Marijke.
- **Hans**, is net als mijn vader als landbouwingenieur/houtvester naar Indië gegaan, vlak vóór de oorlog. Hij trouwde met Cor Schmoutziguer, ze kregen in 1940 zoon Peter, die nu in Alphen aan de Rijn woont, en na de oorlog nog Willemien en Karel. Deze laatste woont ergens in Maleisië, en Willemien woont ergens in het noorden van Nederland. Hans is in 1978 overleden.

Maria Geertruida (Marie of Non)

Marie is op 26 maart 1886 in Tegal (Indië) geboren. Ik kwam haar voor het eerst tegen als M.G. Scheffer – van Lingen, samen met P. Scheffer, onder de overlijdensadvertentie van Wouterus van Lingen en ik nam toen aan dat zij een dochter van hem moest zijn. Dat bleek inderdaad zo te zijn. Maries man, **Pierre Scheffer**, ben ik daarna vaak in de Indische kranten tegengekomen.

Pierre is geboren op 3 september 1885 in Meester Cornelis (Indië) als zoon van KNIL Luitenant Elisa Cornelis (16 juli 1847, Goes – 28 jan. 1922, Den Haag) en Catharina Dorothea ten Cate (27 okt. 1852, Semarang – 10 aug. 1943, Den Haag). Pierre werd in 1907 als burgerlijk ambtenaar in Indië geplaatst. Op 28 december 1908 verloofde hij zich te Buitenzorg met Marie. Hij was toen ambtenaar ter beschikking van de Algemeen Secretaris. In 1910 werd hij eerst benoemd tot 'adspirant' Controleur en later tot Controleur. Hij was belast met het bestuur van 'bezittingen buiten Java en Madoera', Lingga en Riouw. Begin januari 1911 gingen Pierre en Marie in ondertrouw. Het ondertrouwbericht vermeldt als trouwdatum 18 januari. Van het trouwen zelf zie ik geen bericht. In 1912 was hij Controleur te Penoeba, onderafdeling Lingga.

In 1914 werd hij toegelaten tot de Nederlandsch-Indische bestuursacademie en in hetzelfde jaar ging hij negen maanden met verlof wegens zeven jaren dienst. Na zijn verlof werd hij in 1916 als Controleur geplaatst in Tapanoeli (Atjeh). In 1917 was hij belast met het bestuur van twee andere afdelingen in Noord-Sumatra: Samosir (eiland in Tobameer¹⁹) en Sibolga (westkust).

19 Het Tobameer is een kratermeer in de caldera van de niet meer werkende vulkaan Toba. Samosir is het middelpunt van de Batak-cultuur

Marie en Pierre rond 1912 (bron: <http://kitlv.pictura-dp.nl/>)

In het Nederlandse bevolkingsregister staan Pierre en Marie van 1914 tot 1918 ingeschreven in Den Haag, eerst even op de Laan van Meerdervoort 247, daarna anderhalf jaar op Beukplein 25 en ten slotte ruim twee jaar op Adriaan Pauwstraat 48. In dezelfde periode wordt hun zoon Erik Cornelis in Arnhem (bij familie?) geboren (17 juni 1915). Het lijkt erop dat Pierre in 1916 weer naar Indië ging en Marie met de kleine Erik nog even in Den Haag bleef. De gezinskaart vermeldt als beroep van Pierre "Controleur B.B." (Binnenlands Bestuur) en dat het gezin op 13 juni 1918 naar Batavia was vertrokken.

Controleur P. Scheffer met echtgenote te Penoeba (1912)

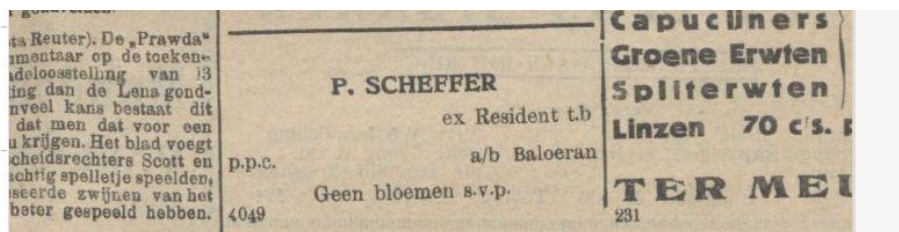
In een bericht van juni 1922 over plaatsvervangende commissarissen zie ik dat P. Scheffer assistent resident ter beschikking van den directeur Binnenlands Bestuur is. In 1924 wordt hem buit. (buitengewoon) verlof naar Europa verleend, met de bepaling dat hij zich in de maand januari 1925 kan laten inschepen op een stoomschip naar Australië. Wanneer hij dan in 1925 van verlof in Indië terugkomt, wordt hij benoemd tot assistent resident van Asahan. Op een foto met alle bestuursambtenaren van Medan uit 1926 is hij dat nog steeds. In 1927 wordt hij als assistent resident ter beschikking gesteld van de gouverneur der Oostkust van Sumatra (C. J. van Kempen, op de foto met de bestuursambtenaren pontificaal in het midden).

In 1928 krijgt hij vier maanden ziekteverlof naar Europa. Gezien het uitgebreide verslag van zijn verblijf in Australië in drie edities van de Sumatra Post begin 1929, neem ik aan dat hij niet naar Europa is gegaan. Hij doet in de krant luchtig verslag van hoe hij met zijn gezin in Australië overleeft, met ontberingen zoals de Chipper Bath-geyser en de vliegen. Hij heeft het over zijn vrouw en de jongens. Blijkbaar heeft hij meerdere zonen (waarvan ik geen geboortebericht in de kranten heb kunnen ontdekken).

Maart 1930 wordt hij benoemd tot resident (van Noord-Sumatra?) en blijft in Medan geplaatst. In augustus 1930 wordt hij officieel bedankt (in een dankzegging) voor het goed vervangen van de gouverneur van de Oostkust van Sumatra gedurende het korte verlof van gouverneur Van Sandick en krijgt hij een lintje (Officier in de Orde van Oranje Nassau).

Op 4 september van hetzelfde jaar wordt hij op verzoek eervol ontslagen van het bestuur van gouvernement Oostkust van Sumatra. Vier dagen later vertrekt hij met het schip *Baloeran*²⁰ naar Marseille, Southampton, Rotterdam. Een uiterst beknopte familieadvertentie wekte bij mij de indruk dat hij acht dagen later op het schip is overleden, maar ik ben op het verkeerde been gezet door "Geen bloemen s.v.p." Waarschijnlijk is het een afscheidsbericht.

Hoe het ook zij, na 1930 verlies ik Pierre geheel uit het oog. Tineke weet echter nog te melden dat toen zij en Henk trouwden (november 1960) ze een taart van hem kregen met daarop 'kwee Kaimana' (West-Papoea). Pierre is bijgeschreven op de grafsteen van Marie en haar zoon Erik Cornelis en moet dus tussen 1960 en nu overleden zijn.

Van kleindochter Jacomien hoorde ik later dat Marie omstreeks 1928 of 1929 met haar beide zonen naar Nederland terugkeerde, waarna ze eerst een tijdje bij haar zus Mien in Velp woonde en vervolgens in Breda. Daar kwam in 1930 ook Pierre naartoe. Daarna zijn zij omstreeks 1933/1934 naar Rijswijk verhuisd. Ook de zonen woonden na 1934 in Rijswijk. Marie is al op 26 juni 1947 in Rijswijk overleden en Pierre is daar op 12 februari 1964 overleden.

VROUWENGROEP VAN DEN VRIJHEIDSBOND

De jaarvergadering te Rotterdam

Luchtbescherming. Vaderland 25 feb 1935

Nadat bij de hoofdbestuursverkiezing de periodiek aftredende dames L. C. A. van Eeghen, J. van de Griend-Bunk, H. A. van Riel-Smeenge en M. G. Scheffer-Van Lingen waren herbenoemd, en de dames B. Staverman-Keyzer en C. Welsch-Den Hengst als nieuwe hoofdbestuursleden waren gekozen, en eenige interne aangelegenheden van technischen aard — wijziging van art. 5 van het huishoudelijk reglement — waren behandeld, heeft mevr. mr C. C. Bakker-Van Bosse een korte rede over luchtbescherming gehouden, ter inleiding van de besprekingen over een artikel over dit onderwerp van haar hand in de Januari-aflevering van de Liberale Vrouw.

Marie kom ik nog in 1935 tegen in het bestuur van de vrouwengroep van een voorloper van de VVD (Vrijheidsbond), met H. A. van Riel - Smeenge, de moeder van VVD-corifée Harm van Riel (de mentor van Wiegel met die dikke sigaar).

²⁰ De Baloeran werd in de Tweede Wereldoorlog afgezonken in de haven van IJmuiden, om de Duisters dwars te liggen. Later is het schip naar buiten de Noordpier gesleept, en daar heeft Erna met haar Haarlemse duikclub, tussen 1970 en 1978, vaak op gedoken, omdat de jongens daar koper vanaf sloopten.

Eén zoon is mogelijk na de oorlog op mijn moeders bruiloft geweest (?). Op mijn moeders trouwdag, 04 juli 1951, verscheen namelijk een man die mijn moeder niet eerder had gezien, maar die wel familie was en van wie ze dacht dat het een zoon van een zus van oma Kosman moest zijn. Mijn moeder herinnert hem nog omdat *zijn* moeder diezelfde avond belde om te zeggen dat ze van haar zoon had begrepen dat het een waardeloze bruiloft was geweest, en wel vooral omdat mijn moeder geen bloemen had gekregen. Marie zou dan dus ook nog in 1951 moeten hebben geleefd. Het verhaal kan echter niet helemaal kloppen omdat Marie toen al was overleden.

Foto CA213, graf van Maria Geertruida van Lingen in Rijswijk (graftombe.nl)

Johan Wouter

Op een website met de genealogie van Scheffer (www.genealogieonline.nl/genealogie-scheffer) zag ik dat de zoon die de bruiloft van mijn moeder zou hebben bezocht, Johan Wouter moet zijn geweest. Dezelfde website vermeldt dat hij op 10 oktober 1917 in Balige (Sumatra) is geboren en 6 september 2005 in Goes is overleden. Hij was meester in de rechten, trouwde op 11 april 1947 (niet 14 april zoals de website beweert) met Elisabeth Rika Jacoba (Betsy) Schuringa (geb. 07-05-1920, Hilversum) en heeft twee kinderen. Uit privacy-redenen vermeldt de Scheffer-website de namen van zijn vrouw en zijn kinderen niet. Van Minny heb ik begrepen dat er inderdaad twee kleinkinderen van Pierre zijn. Een daarvan is Jacomien Bins-Scheffer, werkzaam bij de rechtbank van Middelburg. De andere zou gezien een e-mailadres dat ik heb

Piet Erik kunnen heten.

Jacomien kan dit later zelf bevestigen en kan de gegevens verder aanvullen. Haar vader Johan Wouter (Dé) was jurist bij de directie juridische zaken van het voormalig ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. Hij heeft in de oorlog twee jaar in krijgsgevangenschap gezeten in Neubrandenburg en is daar door de Russen bevrijd. Dé en zijn vrouw woonden tot 1995 in Rijswijk, in Dé's ouderlijk huis, en zijn daarna naar een serviceflat in Kapelle gegaan. Zijn vrouw Betsy leeft nog.

Jacomien (Jacomina Marina) Scheffer is op 30 maart 1953 in Den Haag geboren en getrouwd met Marijn (Marinus Cornelis) Bins, gepensioneerd longarts (te Goes). Ze wonen ook in Kapelle en hebben drie kinderen, een zoon en twee dochters. Jacomien heeft in Leiden rechten gestudeerd en werkte eerst geruime tijd als jurist bij de Raad van State tot ze in 1983 samen met haar man naar Goes verhuisde omdat haar man daar als longarts kon werken. Na de geboorte van haar eerste kind, in augustus 1983, werd ze fulltime moeder. In 1990 begon ze weer te werken als griffier op afroep voor politierechterzittingen bij de rechtbank Middelburg. Vanaf 1992 is ze gerechtssecretaris (juridisch medewerker) bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant in Middelburg, eerst bij de strafsector en later bij de sector bestuursrecht.

De zoon van Johan Wouter en Elisabeth Rika Jacoba heet inderdaad Pieter Erik (Pietrik). Hij is 25 december 1949 in Den Haag geboren, studeerde geschiedenis, woont momenteel in Zwolle en werkt daar als beleidsmedewerker bij de provincie Overijssel. Hij is getrouwd met Hetty Cremers. Pietrik en Hetty hebben drie dochters.

Erik Cornelis

De andere zoon, Erik Cornelis, is op 17 juni 1915 in Arnhem geboren. In februari 1939 doet hij in Delft zijn kandidaats examen Mijnbouw. Volgens www.erelijst.nl is hij op 3 mei 1945 als verzetsman (Verzet van Delftse studenten) in concentratiekamp Neugammen overleden. Als beroep wordt mijnbouwingenieur vermeld.

Eigenlijk is hij niet in dit concentratiekamp zelf overleden maar was hij een van de 7000 ongelukkigen die in de Lübecker Bucht op het passagierschip *Cap Arcona* en het vrachtschip *Thielbek* zaten toen ze door de geallieerden gebombardeerd werden.

Website www.weltkriegsopfer.de verwoordt dit tragisch voorval aldus:

Eine der größten und dabei kaum bekannten Schiffskatastrophen der Geschichte ereignet sich in den allerletzten Kriegstagen in der Lübecker Bucht. Mehr als 7.000 Menschen kommen am 3. Mai 1945 ums Leben. Sie sind Opfer eines tragischen Irrtums: Britische Bomber versenken das deutsche Passagierschiff "Cap Arcona" und den Frachter "Thielbek" vor Neustadt in Holstein. Die drei Kilometer vor der Küste liegenden Schiffe geraten zufällig ins Fadenkreuz. An Bord sind allerdings keine deutschen Truppenverbände, sondern hauptsächlich evakuierte Häftlinge aus dem Hamburger KZ Neuengamme.

Frühling 1945: Kein KZ-Häftling dürfe den Alliierten in die Hände fallen, hat SS-Chef Heinrich Himmler befohlen. Die Briten rücken bereits auf Hamburg vor. Um die Verbrechen des Nazi-Regimes zu vertuschen, beginnen am 19. April im KZ Neuengamm hastige Räumungsarbeiten. Die alliierten Verbände sollen das Lager spurlos leergefegt vorfinden. Gemeinsam beschließen der Hamburger Gauleiter Karl Kaufmann - zugleich Reichskommissar für Seeschifffahrt - und Hamburgs SS-Führer Graf Bassewitz-Beer, die KZ-Häftlinge auf zwei in der Lübecker Bucht ankernde Schiffe zu bringen. Dass die Schiffe von der britischen Luftwaffe möglicherweise für Truppentransporter gehalten werden, gehört zum perfiden Kalkül.

In de wikipedia staat bij *Nanning van Foreest* hoe Erik Cornelis in 1943 op weg naar Engeland door de Duitsers opgepakt werd en in het concentratiekamp terecht kwam:

Engelandvaart

Tijdens een poging met een reddingsvlet naar Engeland over te steken, werd hij [Nanning van Foreest] op 2 maart 1943 door de Duitse marine onderschept. Zijn groep bestond uit Max Boogaerdt, Wim Merumeus Buning (stuurman), Peter Johan (Pieter) Kien, Roel Kruizinga, Erik Cornelis Scheffer, Rudolf J (Dolf) de Vries en Theo Vrins. Ze waren het Haringvliet afgezakt en hadden de zee al bereikt toen het weer slechter werd en de motor uitviel. Bovendien werd bijna iedereen zeeziek.